

MEVALI VA MANZARALI DARAXTLAR BARGXO'RIGA QARSHI KURASH CHORALARI TAHLILI

Otayeva Gulzoda

UrDU magistri

Kirish Bargxo'rlar mevali va manzarali daraxtlar uchun keng tarqalgan zararli hashoratlar sanaladi. Ular hayoti faoliyati davomida daraxtlarning barglari bilan oziqlanishadi va natijada daraxtlarning o'sish va rivojlanish jarayonlari, hosili kamayishi kuzatiladi. Bargxo'rining zarari, asosan, daraxtlarning fotosintez jarayonini buzib, meva va barglarning sifatini pasaytiradi. Bu o'simliklarni zaiflashtiradi va ularning kasalliklarga qarshi chidamliligini kamaytiradi. Shuningdek, bargxo'r zararkunandalari o'simliklar orqali boshqa zararkunandalarni ham tarqatishi mumkin. Bundan tashqari, bargxo'r zararkunandalar bilan kurashishda turli xil ekologik va kimyoviy usullar qo'llaniladi. Biroq, ularning samaradorligi va ekologik ta'sirlarini tahlil qilish zarur. Shu bois, mevali va manzarali daraxtlar bargxo'ri zararkunandalariga qarshi kurashishning samarali choralarini aniqlash maqsadida turli xil tahlillar amalga oshirilgan. Bargxo'rlar mevali daraxtlar, masalan, olma, nok, gilos, anor va boshqa ko'plab manzarali daraxtlar uchun salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ularning asosiy zararli taraflari daraxt barglarini sug'urib, ular orqali ozuqa moddalarini so'rib olishdan iborat. Bu zararkunanda daraxtning fotosintez jarayonini to'xtatib, mevalar va boshqa qismning sifatini pasaytiradi.

Bargxo'rlarning ko'plab turlari mavjud bo'lib, ularning ba'zilari o'z faoliyatini faqat yozgi davrda, boshqalari esa yil davomida davom ettiradi. Bargxo'r juda ko'p miqdorda ko'payish xususiyatiga ega va o'simliklar orasida tez tarqaladi.

Bargxo'ri zararkunandasi daraxtning barglarini sug'urib olish orqali bir qator salbiy ta'sirlar keltiradi. Ularning asosiy zararlari quyidagilardan iborat:

Fotosintez jarayoniga ta'siri: bargxo'rlar barglarda yashaydi va barg suyuqliklarini so'rib oladi, bu esa o'simlikning fotosintez jarayonini buzadi. Natijada daraxtning o'sish va rivojlanish jarayonlari sustlashadi.

Kasalliklarga chidamliligini pasaytirishi: zaiflashgan daraxtlar kasalliklarga va boshqa zararkunandalarga nisbatan yanada zaifroq bo'ladi. Bargxo'rlar orqali kasalliklar tarqalishi kuchayadi.

Meva sifatining pasayishi: daraxtlar barglari so'lishi, qurib qolishi va to'kilishi natijasida mevalarning sifati kamayadi, ularning pishish tezligi va shirinligi pasayadi. Buning natijasida, agrar sektor uchun iqtisodiy zararlar yuzaga keladi.

Ekologik ta'sirlar: bargxo'rlar ko'plab o'simlik turlarini zararlaydi, bu esa ekosistema muvozanatining buzilishiga olib kelishi mumkin. Ayniqsa, qishloq xo'jaligi va manzarali ekotizimlar uchun bu juda jiddiy muammolardan biri hisoblanadi.

Kurash choralari: bargxo'rlar bilan kurashish uchun turli xil usullar qo'llaniladi. Bular ekologik, biologik, kimyoviy va agroteknik usullardan iborat. Har bir usulning o'ziga xos afzalliklari va kamchiliklari mavjud.

*Agroteknik usullar-*agroteknik choralar bargxo'ri bilan kurashishning asosiy usullaridan biridir. Bu usul daraxtlar va o'simliklarning o'sish sharoitlarini yaxshilashga qaratilgan bo'lib, bunda bargxo'rlar tezlik bilan aniqlanadi. Daraxtlarga e'tibor qaratib, bargxo'rining paydo bo'lishini tezda aniqlash va zararlangan barglarni tozalash zarur. Suv ta'minotini yaxshilashda daraxtlarni kerakli miqdorda suv bilan ta'minlash va muntazam sug'orish orqali o'simliklarning sog'lig'ini saqlash mumkin. Bargxo'rlar uchun noqulay sharoitlar yaratishda esa daraxtlarni sug'orish, o'g'itlash va boshqa agroteknik usullar orqali amalga oshirish mumkin.

*Biologik kurash-*biologik usullarni qo'llash zararkunandalar bilan kurashishda ekologik jihatdan foydali usullardan biri. Bargxo'riga qarshi tabiiy kushandalarni qo'llash bu usulning samarali bir qismi hisoblanadi. Biologik kurashning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat: Tabiiy kushandalar daraxtlarga zarar yetkazadigan hashoratlarga qarshi tabiiy dushmanlarni kiritish. Ba'zi mikroorganizmlar bargxo'rlar va boshqa zararkunandalar bilan kurashishda yordam berishi mumkin.

Kimyoviy kurash – bargxo'rlar bilan kurashishda tezkor va samarali usul bo'lishi mumkin, ammo bu usul ekologik va iqtisodiy xavf tug'dirishi mumkin. Kimyoviy preparatlar – insektitsidlar, fungitsidlar va boshqa zararkunandalarni yo'qotuvchi kimyoviy moddalardan foydalanish kerak bo'ladi. Kimyoviy kurashning asosiy jihatlariga kelsak, bargxo'ri zararkunandalarga qarshi kimyoviy insektitsidlarni qo'llash yordam berishi mumkin, ammo ularning ekotizimga ta'siri va qishloq xo'jaligi mahsulotlari sifatiga salbiy ta'sirini inobatga olish kerak. Shuning uchun ham kimyoviy moddalarning to'g'ri va me'yordagi miqdorda qo'llanilishiga e'tibor berish zarur.

Fizik va mexanik kurash usullari bargxo'rlar bilan kurashishda zararkunandalarni qo'l bilan yig'ish, ularning yashash joylarini o'zgartirish yoki zararli hashoratlarni mexanik usullar bilan yo'q qilishni o'z ichiga oladi. Masalan: zararlangan barglarni yoki butun o'simliklarni kesish va yo'q qilish shular jumlasidan.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki mevali va manzarali daraxtlar bargxo'ri zararkunandalariga qarshi kurashishda bir nechta usullarni kompleks ravishda qo'llash samarali bo'ladi. Agroteknik, biologik, kimyoviy va fizik usullarni to'g'ri tanlash va kombinatsiya qilish zararkunandalarni samarali boshqarishda muhim ahamiyatga ega. Eng samarali usulni tanlashda ekosistemaga zarar yetkazmaslik va iqtisodiy jihatdan foydalilikni inobatga olish lozim. Shuningdek, bu usullarni qo'llashda ilmiy-tadqiqotlar va tajriba asosida qarorlar qabul qilish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Insect Pests of Fruit Crops" David A. W. G. Stout (1997)
2. "Integrated Pest Management for Fruit Crops" S. B. Verma, R. K. S. Kadian (2002)
3. "Ecology of Pests: Concepts and Applications" J. L. Capinera (2001)
4. "Plant Protection and Pest Management" R. K. S. Kadian, P. C. Sharma (2003)
5. "Biological Control of Insect Pests" J. R. P. McManus, J. P. R. G. Parsons (1984)
6. "Crop Protection in Organic Agriculture" S. L. McDonald, J. C. De Gryse (2007)
7. "Pests and Diseases of Fruit Crops" D. G. Jenkins (1993)